

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-4)

11 EKİM DÜNYA KIZ ÇOCUKLARI GÜNÜ (2022)

Dünyada 1,1 milyondan fazla kız çocuğu yaşamaktadır.¹ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2022 verilerine göre Türkiye’de yaşayan kız çocuklarının nüfusu ise 11 milyondan fazladır.²

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu; Türkiye, Kanada ve Peru’nun girişimleri sonucunda, kız çocuklarına karşı ayrımcılığın önlenmesi ve onların insan haklarından eksiksiz ve etkili bir şekilde yararlanmalarını sağlamak amacıyla 11 Ekim’i, "Dünya Kız Çocukları Günü" ilan etmiştir. Dünya Kız Çocukları Günü 2012 yılından beri her yıl, kız çocukları için erken ve zorla evlilikleri önlemek ve bununla mücadele etmek, cinsiyet temelli eşitsizliklerin önüne geçmek, sosyal hayatta karşılaştıkları haksızlıklar hakkında farkındalık yaratmak için farklı temalarla kutlanmaktadır.³

İlk kutlanmaya başlandığı 2012 yılında ‘Çocuk yaşta evliliklere son verilmesi’ teması üzerinde durulmuştur. 2013 yılında ‘Kız çocuklarının eğitiminin iyileştirilmesi’, 2014’te ‘Ergen kızların güçlendirilmesi, şiddet döngüsüne son verilmesi’, 2015’te ‘Güçlü kızlar, güçlü yarınlar: Hedef 2030’, 2016’da ‘Kızların gelişmesi=Hedeflerin ilerlemesi: Küresel kız çocukları veri hareketi’ 2017’de ‘Kızları Güçlendirin: Krizlerden önce, kriz sırasında ve sonrasında’, 2018’de ‘Onunla birlikte: Yetenekli Bir Kız Gücü’, 2019’da ‘Kızların gücü: Senaryosuz ve durdurulamaz’, 2020’de ise ‘Benim sesim, eşit geleceğimiz’ temaları işlenmiştir. 2022 Dünya Kız Çocukları Günü’nün teması ‘Zamanımız şimdi - haklarımız, geleceğimiz’ olarak belirlenmiştir.⁴

Ergenlik çağındaki kız çocukları, yalnızca bu kritik gelişim yıllarında değil, aynı zamanda kadın olarak olgunlaştıkça da güvenli, eğitilmiş ve sağlıklı bir yaşam hakkına sahiptir. Ergenlik yıllarında etkin bir şekilde desteklenirlerse, hem bugünün güçlendirilmiş kız çocukları hem de yarının işçileri, anneleri, girişimcileri, danışmanları, hane reisleri ve siyasi liderleri olarak dünyayı değiştirme potansiyeline sahiptir. Kız çocuklarının gücünü gerçekleştirmeye yönelik bir yatırım, bugün onların haklarını korumakta ve siyasi çatışma, ekonomik büyüme, hastalıkların önlenmesi ve iklim değişikliği sorunlarının çözümünde insanlığın yarısının eşit bir ortak olduğu daha adil ve müreffeh bir gelecek vaat etmektedir.⁵

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun (UNFPA) 2021 Dünya Nüfus Raporu’na göre, kadınların neredeyse yarısı kendi bedenleri üzerinde söz sahibi olma ve karar verme hakkından mahrum bırakılmaktadır. Zorla cinsel ilişki, üreme yetisinin zorla elinden alınması, çocuk yaşta evlilik,

¹ [İnternet] United Nations Children’s Fund, UN Women and Plan International, A New Era for Girls: Taking Stock of 25 Years of Progress, New York, 2020. <https://www.unicef.org/media/65586/file/A-new-era-for-girls-2020.pdf> Erişim Tarihi: 04.10.2022

² [İnternet] TÜİK, İstatistiklerle Çocuk, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2021-45633> Erişim Tarihi: 04.10.2022

³ [İnternet] Uluslararası Çocuk Merkezi, Bugün 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü. <http://www.icc.org.tr/icerik.php?id=25&kid=185> Erişim Tarihi: 04.10.2022

⁴ [İnternet] International Day of the Girl. <https://www.actionaid.org.uk/get-involved/days-we-celebrate/international-day-of-the-girl> Erişim Tarihi: 04.10.2022

⁵ [İnternet]] United Nations, International Day of the Girl 11 October. <https://www.un.org/en/observances/girl-child-day> Erişim Tarihi: 04.10.2022

Bu doküman, Dr. Deren Özyürek Ucael ve Dr. Yağmur Delialioğlu tarafından, Prof. Dr. Nüket Paksoy Erbaydar danışmanlığında 4.10.2022 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir: Özyürek-Ucael D, Delialioğlu Y, Paksoy-Erbaydar N. 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2022/2023-4-[İnternet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim:10.10.2022.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-4)

bekâret testi ve kadın sünneti ihlallerden sadece birkaçını oluşturmaktadır. Gelişmekte olan 57 ülkede kadınların yaklaşık yarısı cinsel ilişkiye girme, doğum kontrol yöntemi kullanma veya sağlık hizmeti alma konularında karar verme hakkına sahip değildir. Bedeni üzerinde söz sahibi olma hakkı, şiddet görme korkusu olmadan veya başka birinin sizin adınıza karar vermeden, kendi bedeniniz hakkında seçim yapma gücü ve yetkisidir. Kendi bedeni üzerinde söz sahibi olma ve karar verme eksikliğinin, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ciddi zararları ve olumsuz etkileri vardır; potansiyel olarak ekonomik üretkenliğin azalması, becerilerin körelmesi ve sağlık hizmetleri ile yargı sistemlerinde oluşan ilave yükler ve maliyetler bunlardan sadece birkaçını oluşturmaktadır. Rapor ayrıca, kadınların, erkeklerin, kız ve oğlan çocuklarının kendi bedenleri üzerinde söz sahibi olma haklarının ihlal edildiği diğer birçok duruma da verilerle ışık tutmuştur. Rapora göre; 20 ülke veya bölgede bir erkeğin tecavüz ettiği kadın veya kız çocukla evlenmesi durumunda cezadan kurtulmasını sağlayan "tecavüzcünle evlen" yasası vardır, 43 ülkede evlilik içi tecavüz (eş tarafından tecavüz) konusunu ele alan bir mevzuat yoktur, 30'dan fazla ülke, kadınların ev dışında dolaşma hakkını sınırlamaktadır, kız çocuklarında daha fazla olmak üzere engelli kız ve oğlan çocuklarının cinsel şiddete maruz kalma olasılıkları diğer çocuklara oranla yaklaşık üç kat daha fazladır.⁶

Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 2021 Raporu'na göre; önümüzdeki on yılda daha önce çocuk evlendirilmiş olması öngörülen 100 milyona ek olarak pandemi nedeniyle yaklaşık 10 milyon kadar kız çocuğunun çocuk yaşta evlilik riskiyle karşı karşıya kaldığı öngörülmüştür. Salgın nedeniyle çocuk yaşta evlendirmelerin çoğunun salgın nedeniyle kısa vadede olması, ancak ardıl sonuçlarının önümüzdeki uzun yıllar boyunca gözlenmesi beklenmektedir. Salgın, insan ticareti ve çocuk işçiliği de dahil olmak üzere çocukların sömürü riskini artırmaktadır. Kız çocukları öncelikle cinsel sömürüye, oğlan çocukları ise zorla çalıştırılmaya maruz kalmaktadır. 2020'nin başında, çocuk işçiliği yapan çocukların sayısının (en kötü biçimleri, örneğin borç karşılığı ve zorla çalıştırma veya ticari cinsel sömürü hariç) 160 milyon kadar olduğu tespit edilmiştir. Bu, dünyada neredeyse her 10 çocuktan biri anlamına gelmektedir. COVID-19 pandemisi 2022'nin sonuna kadar 8,9 milyon çocuğu daha çocuk işçiliğine itmekle tehdit etmektedir.⁷

UNFPA Dünya Nüfusunun Durumu 2020 Raporu'na göre dünya genelinde her beş çocuktan biri evlidir. Günümüzde 650 milyon kız çocuğunun ve 118 milyon erkek çocuğunun 18 yaşından önce evlendiği tahmin edilmektedir. Her yıl 12 milyon kız çocuğu 18 yaşına basmadan evlendirilmektedir. Bugün, 18 yaşından önce evlenen her 10 çocuktan dokuzu ise kız çocuğudur. Çocuk yaşta evlilikler ile çocuk yaşta gebelikler, düşükler ve doğumlar arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Her yıl, doğumların %11'i 15-19 yaş aralığındaki kız çocukları tarafından yapılmakta ve her yıl 50 bin kız çocuğu gebelik nedeni ile ölmektedir. UNFPA'nın rakamlarına göre her yıl gelişmekte olan ülkelerde 18 yaşın altında 7,3 milyon doğum meydana gelmekte ve bu doğumların iki milyonu 15 yaşın altındaki kız çocukları tarafından

⁶ [İnternet] UNFPA Türkiye, Bedenim Bana Ait: 2021 Dünya Nüfus Raporu yayınlandı.

<https://turkiye.unfpa.org/tr/news/bedenim-bana-ait-2021-d%C3%BCnya-n%C3%BCfus-raporu-yay%C4%B1nland%C4%B1> Erişim Tarihi: 04.10.2022

⁷ [İnternet] United Nations, The Sustainable Development Goals Report

2021. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2021.pdf> Erişim Tarihi: 04.10.2022

Bu doküman, Dr. Deren Özyürek Ucael ve Dr. Yağmur Delialioğlu tarafından, Prof. Dr. Nüket Paksoy Erbaydar danışmanlığında 4.10.2022 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir: Özyürek-Ucael D, Delialioğlu Y, Paksoy-Erbaydar N. 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2022/2023-4-[İnternet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim:10.10.2022.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-4)

yapılmaktadır. Ergenler arasındaki doğumların yaklaşık %95'i gelişmekte olan ülkelerde olmakta ve bu ülkelerde, 15-19 yaş arası ergenlerin yaptığı doğumların yaklaşık %90'ı evlilik birlikteliği içinde meydana gelmektedir.⁸

Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler konusundaki güncel veriler, dünya genelinde 20- 24 yaş grubundaki kadınların %21'inin 18 yaşından önce evlenmiş olduğunu göstermektedir. Dünya genelinde, 20-24 yaş grubundaki kadınların 18 yaşından önce evlenme oranlarının en yüksek olduğu ülkeler %76 ile Nijer, %68 ile Orta Afrika Cumhuriyeti ve %67 ile Çad olmak üzere Afrika'dadır. Bu evlilikler, sürdürülebilir kalkınmayı da engelleyen sorunlardan biri olarak ele alınmaktadır. Türkiye'de evliliklere ilişkin resmi istatistikler sadece resmi nikâh ile gerçekleşen evlilikleri içerir. Bir kimsenin kendi kararı ile evlenebilmesi için 18 yaşını doldurmuş olması gereklidir. 17 yaşını doldurmuş çocuklar veli veya vasilerinin yazılı izni ile evlenebilirler. Olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebebin varlığı halinde 16 yaşını doldurmuş olan kız ya da oğlan çocuğunun evlenmesine hakim izin verebilir. Bu nedenle, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan evlilik istatistiklerinde evlenme yaşının alt limiti 16 ile sınırlı olan resmi evliliklere ilişkin bilgi sunulmaktadır. Çocuk yaşta gerçekleşen evliliklerde dini nikâhın tercih edilmesi nedeniyle, resmi istatistikler 18 yaşından önceki evliliklerin tamamını içermez. Resmi istatistiklere yansıyan resmi nikâh ile yapılan evlilikler içinde 16-19 yaş grubunun ilk evliliklerine ilişkin veriler, bu yaş grubundaki evlenme oranlarının zaman içinde azaldığını göstermektedir. Bu veriye göre, 2010 yılında 16-19 yaşında evlenen kadınların oranı %26'dan 2019 yılında %16'ya gerilemiştir. Aynı dönem içinde 16-19 yaş grubundaki erkeklerin evlenme oranları ise %3'ten %2'ye inmiştir. 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçları, Türkiye'de 20-24 yaş grubu içindeki kadınların %15'inin 18 yaş öncesinde evlenmiş olduğunu veya bir eş ile birlikte yaşadığını ve aynı yaş grubunda 15 yaş öncesi bu oranın %2 olduğunu göstermektedir.⁸ TÜİK istatistiklerine göre 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında %7,3 iken bu oran 2021 yılında %2,3'e düşmüştür. Diğer taraftan, aynı yaş grubunda olan oğlan çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında %0,5 iken bu oran 2021 yılında %0,1 olmuştur.⁹

Kadınları ve kız çocuklarını güçlendirmek ve cinsiyet eşitliğini teşvik etmek, sürdürülebilir kalkınmayı hızlandırmak için önemlidir. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın sona erdirilmesi yalnızca temel bir insan hakkı değil, aynı zamanda diğer tüm kalkınma alanlarında çarpan etkisine sahiptir.¹⁰

⁸ [İnternet] UNFPA Türkiye, Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evliliklerin Sağlık Riskleri ve Sonuçlarına Çok Sektörlü Yaklaşım. https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_cyeze_sagliksonuclariraporu_turkce.pdf Erişim Tarihi: 04.10.2022

⁹ [İnternet] TÜİK, İstatistiklerle Çocuk, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2021-45633> Erişim Tarihi: 04.10.2022

¹⁰ [İnternet]] United Nations, International Day of the Girl 11 October.

<https://www.un.org/en/observances/girl-child-day> Erişim Tarihi: 04.10.2022

Bu doküman, Dr. Deren Özyürek Ucael ve Dr. Yağmur Delialioğlu tarafından, Prof. Dr. Nüket Paksoy Erbaydar danışmanlığında 4.10.2022 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik,vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir: Özyürek-Ucael D, Delialioğlu Y, Paksoy-Erbaydar N. 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2022/2023-4-[İnternet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim:10.10.2022.